

EU MOZAIKOK

INFORMÁCIÓK ÉS ISMERETTERJESZTÉS AZ EURÓPAI UNIÓRÓL - AZ MTA KRTK
VILÁGGAZDASÁGI INTÉZET SOROZATA

2018/01.

2018. SZEPTEMBER 03.

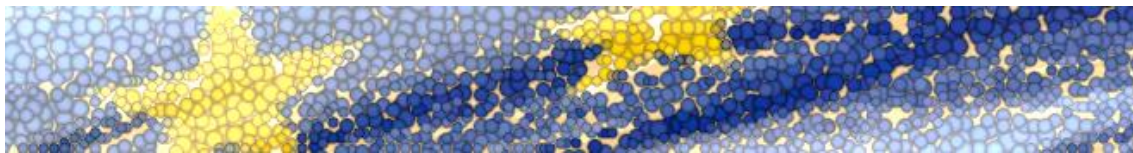
NASZÁDOS ZSÓFIA

TÉVHITEK ÉS CÁFOLATUK AZ EU-RÓL I.

„Az Európai Unió célja, hogy egységesítse az európai nemzeteket, és kényszerítse a tagállamokat, hogy felszámolják a nemzeti kultúrájukat, a nemzeti sajátosságait és szokásaikat.”

A fenti állítással gyakran találkozhatunk egyes sajtótermékekben, és a mindennapi beszélgetések során is mind többször elhangzik, ha az Európai Unió szóba kerül. Sokféle megalapozatlan tévhit és előítélet áll ennek a népszerű állításnak a hátterében, amelyeket fontos megcáfolni ahhoz, hogy a valóságnak megfelelő képet alakíthassunk ki az európai integráció céljairól.

Kezdjük mindjárt a legfontosabbal: az európai egységfolyamatot nemzetállamok indították el hatvan évvel ezelőtt. Ezek az államok – előbb Franciaország, az NSZK, a BENELUX államok, majd sorjában a többi – úgy döntöttek, hogy kapcsolataikat a kölcsönös bizalomra és együttműködésre alapozzák, okulva a XX. század két rettenetes világháborújából. Erre ösztönözték, sőt kényszerítették őket érdekeik, és a külső nyomás is: a védekezés a szovjet befolyással és fenyegetéssel szemben, és az Egyesült Államok is, amely a háború utáni újjáépítésben való részvétele feltételül szabta az együttműködésüket. Ennek gyakorlati megvalósításaként egyes területeket a gazdaságban, a kereskedelemben, majd a bel- és külpolitikában közös irányítás alá helyeztek. A közös irányításra pedig általában (de nem minden esetben!) önálló, közös intézményeket hoztak létre. Ebből a folyamatból is látható, hogy az Európai Unió egyik tagállamára sem „kényszeríthet rá” semmit kénye-kedve szerint. Hiszen maguk a tagállamok alkották meg a szabályokat, hozták létre az intézményeket, és rögzítették, hogy bizonyos elvekhez tartani fogják magukat. Az újonnan csatlakozó országoknak pedig a csatlakozási tárgyalásaik során bőven van alkalmuk megismerkedni a közös joganyaggal, sőt, miután felvételt nyertek, a közösség részeként kezdeményezhetik a közös joganyag módosítását is, és akár egyes szabályok betartása alól felmentést is kaphatnak. Ne feledjük: ez akár olyan lényeges, nagy horderejű kérdésekben is lehetséges, mint a közös valuta kérdése!

EU MOZAIKOK

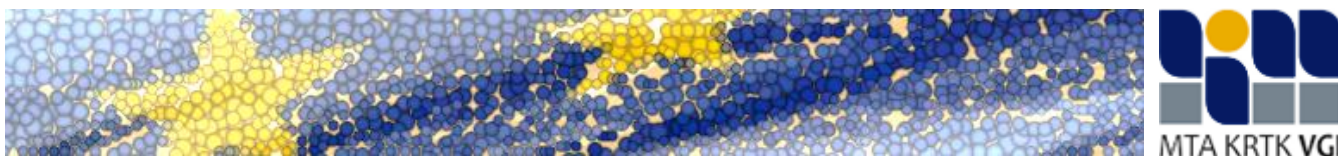
INFORMÁCIÓK ÉS ISMERETTERJESZTÉS AZ EURÓPAI UNIÓRÓL - AZ MTA KRTK
VILÁGGAZDASÁGI INTÉZET SOROZATA

Bár az európai integráció sokat fejlődött az évtizedek során, még mindig sok olyan terület van, amelyek szabályozására, befolyásolására az Európai Uniónak nem terjed ki a hatásköre. A kultúrpolitika, az egyes tagállamok tágran értelmezett „nemzeti sajátosságai és szokásai”, azok őrzése (vagy éppen feladása) tipikusan ilyen terület.¹ Az Európai Uniónak nemhogy nem célja és hatásköre, de nem is szándéka, hogy Európa kulturális és életmódbeli sokféleségét felszámolja. Épp ellenkezőleg: már a közösség jelszava „Egység a sokféleségben” azt üzeni, hogy Európának a sokszínűségét megőrizve kell egyesülnie. Sokszor felvetik kritikaként, hogy az Európai Unió érvényben lévő alapszerződésében, a Lisszaboni Szerződésben nem fektetik le egyértelműen, hogy Európa keresztény gyökerű kontinens, értékeit a kereszténységből vezeti le, ez pedig kulturális relativizmushoz, a kontinens sajátos kulturális és vallási karakterének gyengüléséhez vezethet. Ne feledjük azonban, hogy egy ilyen utalás alapvetően szembe menne számos, erős szekuláris hagyományokkal bíró tagállam hagyományaival (például Franciaország, Svédország, Dánia), amelyek a vita során éppen ezért élesen ellenezték a kereszténységre hivatkozást. Az alapszerződés pedig a kereszténység explicit említése nélkül is [felsorolja](#) annak védendő értékeit, és az európai jog alapjaként hivatkozik rájuk.

A keresztény értékek említésének hiánya mellett a másik leggyakrabban elhangzó kritika, hogy az EU nem áll ki egyértelműen a nemzeti kisebbségek autonómiája, kisebbségi jogaik szavatolása mellett, ez pedig megnehezíti identitásuk, kultúrájuk védelmét, és a többségi társadalomba való beolvadásukhoz járul hozzá. A kisebbségi autonómia és jogvédelem kérdése valóban az egyik legvitatottabb ügy Európában, amelyben az egyes tagállamok sokszor radikálisan különböző álláspontot foglalnak el. Azok az országok, amelyeknek területén nemzeti kisebbségek élnek egységes tömbben, szuverenitásuk fenyegetését látják minden „radikálisabb” autonómiaigény kifejezésében, míg azon országok, amelyek esetében az államhatárok nem esnek egybe a nemzet határaival, támogatják az autonómiatörekvéseket, és azt, hogy a kisebbségi kulturális jogok uniós szintű védelmet is élvezzenek. A kérdésben a tagállamok szembenállása dacára jelentős előrelépés történt a [Minority SafePack](#) európai polgári kezdeményezés keretében sikeresen lezajlott aláírásgyűjtéssel. A kezdeményezés eredményeként a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek védelme bizonyos területeken az európai közös joganyag részévé válhat.

A nagy horderejű, átpolitizált ügyek mellett az EU egyes szervei folyamatosan számos támogatási formával járulnak hozzá a kulturális sokféleség a megőrzéséhez, amelyeket egyes államok, intézmények, civil szervezetek, de akár egyének is igénybe vehetnek. Ezek közül az egyik legjelentősebbnek a [Kreatív Európa Program](#) tekinthető, amelynek keretében a 2014-től

¹ A kultúrpolitika mellett több más ilyen területet is említhetünk: szociálpolitika, családpolitika, egészségügy és oktatáspolitikai.

EU MOZAIKOK

INFORMÁCIÓK ÉS ISMERETTERJESZTÉS AZ EURÓPAI UNIÓRÓL - AZ MTA KRTK
VILÁGGAZDASÁGI INTÉZET SOROZATA

2020-ig terjedő költségvetési időszakban 1, 46 milliárd euró támogatást vehettek igénybe a különböző kulturális ágazatok képviselői. (Ez 9 százalékos növekedés az előző költségvetési időszakhoz képest.). A kis – és közepes vállalkozások innovációs tevékenységét segítő [COSME alap](#) kifejezetten a kultúra területén működő cégeknek is nyújt támogatást, hasonlóan a szintén az innováció ösztönzését szolgáló [Horizont 2020 programhoz](#).

A kulturális sokszínűség támogatását és az ismeretterjesztést szolgálják azok a díjak is, amelyekre európai keretek között lehet pályázni. Ezek között a legismertebb talán az Európa Kulturális Fővárosa díj, amelyet Magyarországon [Pécs is elnyert](#) 2010-ben. Emellett fontos megemlíteni még az Európai Unió kortárs építészeti díját, amelyet az Európai Bizottság közreműködésével ítélnék oda minden évben, illetve az Európai Unió irodalmi díját is.

A tágran értelmezett kulturális politika számos egyéb szakpolitikai területhez – így többek között az oktatáshoz, a szociálpolitikához, a regionális politikához is – kapcsolódik, így mindazoknak a támogatásoknak, tanulmányi és pályázati lehetőségeknek, díjaknak az ismertetésére, amelyek közelebbről vagy távolabbról kapcsolódnak a kulturális szférához, a teljes körű felsorolására jelen cikk keretei között nincsen lehetőség. Az Európai Unió nyújtotta támogatások, legyenek azok közvetlen pénzbeli juttatások, vagy a segítségnyújtás más formái, számos művésznek jelentenek olyan kibontakozási lehetőséget, amelyet más körülmények között nem kaphatna meg, és olyan kulturális javak megőrzéséhez adnak eszközöket, amelyek egyébként elsikkadnának. Jól látszik tehát, hogy a kultúrpolitika, amelynek irányítása tagállami hatáskör, mennyit profitál abból is, hogy más területeken (pl. regionális politika) az integráció előrehaladott, és így ennek keretében igénybe vehetőek olyan források, amelyeket e nélkül az egyes államoknak egyedül kellene előteremteni.